

SPRÁVA VÝBORU SFS O ČINNOSTI VÝBORU A O SITUÁCIÍ V SFS ZA OBDOBIE OD MINULÉHO VALNÉHO ZHROMAŽDENIA V MARCI 1972 DO DNEŠNÉHO VALNÉHO ZHROMAŽDENIA (FEBRUÁR 1974)

Keď sme sa pred dvoma rokmi (v marci 1972) zišli v Smoleniciach na Valnom zhromaždení SFS, stáli sme pred niekoľkými závažnými úlohami.

Ako je známe, Prezídium SAV r. 1971 zrušilo starý výbor a vymenovalo nový výbor na čele so s. prof. Topolským. Funkciou tohto výboru bolo prispieť k realizácii opatrení a splniť základné úlohy v oblasti filozofie, ktoré vyplývajú z procesu diferenciacie a konsolidácie našej spoločnosti po období jej krízového vývinu. Na tomto valnom zhromaždení podával výbor správu o svojej činnosti, o situácii v SFS po krízovom období, ako aj o úlohách, ktoré pred touto spoločnosťou stoja v období ďalšej konsolidácie našej socialistickej spoločnosti.

Správa výboru vychádzajúc zo základných analýz filozofických pracovísk a pracovníkov, z dokumentu *Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti* a opierajúc sa o závery a líniu XIV. zjazdu KSC konštatovala, že krízové obdobie našej spoločnosti poukázalo na nedostatčnú teoreticko-metodologickú i politicko-ideologickú pripravenosť značnej časti nášho filozofického frontu. To spôsobilo, že namiesto toho, aby sa účinne čelilo negatívnym nemarxistickým a protimarxistickým tendenciám a vplyvom, ustupovalo sa pred nimi. Niektorí filozofi im podliehali a viacerí sa stali dokonca ich iniciatívnymi nositeľmi. Sama oblasť filozofie sa dostala do obdobia krízového vývoja. Správa výboru i diskusia na valnom zhromaždení upozornili na príčiny, prejavy i východiská z tohto obdobia krízového vývoja našej filozofickej spoločnosti. Stanovisko valného zhromaždenia

je vyjadrené v troch prijatých dokumentoch, ktoré boli uverejnené aj v časopise *Filozofia*, č. 4 a 5, roč. 1972. Je to *List Valného zhromaždenia SFS Ústrednému výboru KSS, Vyhlásenie Slovenskej filozofickej spoločnosti a prijaté Uznesenie valného zhromaždenia*. Dokumenty boli jednomyselne prijaté.

Všetky spomenuté dokumenty svedčia o tom, že valné zhromaždenie sa spolu s výborom SFS zamýšľalo najmä nad tým, ako definitívne vyviešť filozofickú spoločnosť a slovenský filozofický front zo spomínaného krízového vývoja a ako mu dať správnu, dôsledne marxistickoleninskú orientáciu. Prijaté dokumenty svedčia o principiálnej správnej odpovedi na tieto otázky.

Valné zhromaždenie spolu s výborom SFS sa jednoznačne dištancovalo od prejavov antimarxistických a antisocialistických tendencií i vplyvov v živote našej spoločnosti a v oblasti našej filozofie osobitne, odsúdilo ich, rozišlo sa s ich nositeľmi a vylúčilo ich predstaviteľov z radov SFS. Valné zhromaždenie súčasne odsúdilo viaceré ideologicky nesprávne dokumenty a vyhlásenia predošlých výborov SFS a jeho niektorých členov, ako aj niektoré dokumenty SFS. Jasne povedalo, čo nemieni ďalej trpieť a robiť, proti čomu bude bojovať a s kým a s čím nebude ďalej spoločne postupovať. V tejto súvislosti sa vyzdvihla najmä potreba cieľavedomého a principiálneho kvalifikovaného boja proti prejavom a teoreticko-filozofickým základom oportunistu a revizionizmu, v rámci ideologickej ofenzívy proti ideológii antikomunizmu. Hlavnú pozornosť zamerali však prijaté dokumenty

na orientáciu SFS v smere pozitívnej konštruktívnej a hodnototvornej práce pri tvorivom, revolučnom rozvoji marxistickoleninskej filozofie, aby sa stala významným pomocníkom budovania socialistickej spoločnosti a politiky komunistickej strany, ktorá organizuje a riadi budovanie socialistickej a komunistickej spoločnosti. Valné zhromaždenie SFS sa jednoznačne prihlásilo k záverom a línii XIV. zjazdu KSČ a vytýčilo si úlohu prispieť v optimálnej miere k ich realizácii. Ako významnú otázku valné zhromaždenie vyzdvihlo aj potrebu obnovy a skvalitnenia úzkych kontaktov plodnej spolupráce s filozofickými spoločnosťami v ZSSR a v ostatných socialistických krajinách. Obsah a základný cieľ týchto dokumentov je v súlade aj s obsahom rokovania a so závermi celoštátneho filozofického seminára konaného neskôr v Smoleniciach v máji 1973. To len svedčí o ich správnom zameraní.

Ak máme podávať dnes správu o činnosti výboru SFS za uplynulé dvojročné funkčné obdobie, dovoľte, aby som uviedol doslovné znenie uznesení prijatých na poslednom Valnom zhromaždení SFS a zmienil sa o tom, ako ich výbor SFS plnil a uvádzal do života v SFS. Prijaté uznesenia mali týchto 12 bodov:

„1. Valné zhromaždenie SFS schvaľuje správu o činnosti spoločnosti od posledného valného zhromaždenia r. 1969 a po jej doplnení v zmysle diskusie ju odporúča ako základ hodnotenia minulej činnosti a východisko pre ďalšiu prácu SFS a jej výboru.

2. Valné zhromaždenie SFS schvaľuje správu o hospodárení SFS a návrh rozpočtu pre tento kalendárny rok.

3. Ukladá sa výboru SFS, aby vypracoval koncepciu a plán práce spoločnosti a jej výboru, v ktorom by konkretizoval úlohy SFS po XIV. zjazde KSČ, určil formy a prostriedky a koordinoval sily na ich realizáciu.

4. Ukladá sa výboru SFS, aby činnosť SFS programovo orientoval predovšetkým

na problémy súvisiace s výstavbou našej socialistickej spoločnosti a s konkrétnou politikou strany a rozvojom vedeckotechnickej revolúcie, formovaním socialistického vedomia a šírenia vedeckého svetonázoru, ako aj s bojom proti oportunistizmu, revizionizmu a buržoáznej ideológii vôbec.

5. Ukladá sa výboru SFS, aby v záujme koordinácie, skvalitnenia a efektívnosti pôsobenia pracovísk a pracovníkov v oblasti filozofie nadviazal spojenie s organizáciami, ktoré sa zúčastňujú na svetonázorovej výchove a šírení filozofických poznatkov, a predložil iniciatívy v tomto smere konštruktívne návrhy aj príslušným riadiacim orgánom.

6. Ukladá sa výboru SFS, aby hľadal možnosti prehĺbenia a zintenzívnenia kontaktov medzi SFS a Filozofickou spoločnosťou v ZSSR a nadviazania kontaktov s filozofickými spoločnosťami v ďalších socialistických krajinách a aby venoval osobitnú pozornosť konkrétnym formám prehĺbenia spolupráce s Českou filozofickou spoločnosťou.

7. Ukladá sa výboru SFS, aby udržiaval styk s Medzinárodnou federáciou filozofických spoločností (so sídlom v Paríži), riešil otázku nášho zástupcu v jej riadiacom Výbore a koordinoval svoju činnosť s ďalšími filozofickými spoločnosťami socialistických krajín v rámci tejto federácie.

8. Ukladá sa výboru SFS, aby venoval zvýšenú pozornosť formám pomoci stredoškolským učiteľom filozofie (v rámci občianskej náuky), aby možnosti takejto pomoci prekonzultoval s príslušnými školskými orgánmi a aby sa usiloval rozšíriť členskú základňu SFS aj o učiteľov filozofie formou riadneho alebo mimoriadneho členstva.

9. Ukladá sa výboru SFS venovať sústavnú pozornosť práci odbočky v Prešove, založeniu a práci odbočky v Banskej Bystrici.

10. Valné zhromaždenie schvaľuje návrh na prijatie študentov odboru filozofie FFUK, združených v Študentskom vedec-

kom krúžku, za kolektívneho člena SFS. Odporúča výboru SFS postupovať podobne aj pri prípadnej prihláške študentov odboru filozofie FF UPJŠ v Prešove.

11. Valné zhromaždenie schvaľuje obsah listu adresovaného ÚV KSS a predsedníctvu SAV.

12. Ukladá sa výboru SFS, aby na základe myšlienok a vytýčených rámcových úloh v správe o činnosti SFS a v liste ÚV KSS vypracoval vyhlásenie SFS a uverejnil ho v dennej tlači."

Na základe týchto uznesení a ich konkrétneho rozpracovania začal nový výbor, zvolený na valnom zhromaždení, pracovať.

Prvou konkrétnou dvojčinnou úlohou, ktorej splnenie bolo predpokladom činnosti SFS, bolo, po prvé, členské a organizačné skonsolidovanie SFS a po druhé, jej orientácia na zjednotenie marxisticko-leninských filozofických síl, na znovusformovanie slovenského filozofického frontu, jeho správnu orientáciu a konštruktívnu aktivizáciu.

Prvú časť tejto úlohy sme splnili bez väčších problémov. Po preverení a zredukovaní starej členskej základne sa nová členská základňa v počte 60 evidenčne podchytila a postupne sa rozšírila. Teraz má už vyše 100 individuálnych členov a jedného kolektívneho člena (krúžok študentskej vedeckej tvorivosti študentov filozofie na FFUK). Založili a zaktivizovali sa odbočky SFS v Prešove, v Banskej Bystrici a uvažuje sa o založení odbočky v Nitre. (O činnosti týchto odbočiek budí hovoriť obsiahnejšie ich zástupcovia v diskusii.) V tejto súvislosti treba spomenúť, že výbor SFS vyvinul isté úsilie nadviazať kontakty s filozofickými spoločnosťami v zahraničí. Po vzniku Sovietskej filozofickej spoločnosti sme sa usilovali predovšetkým o spoluprácu s touto spoločnosťou. Pri jej vzniku sme ju pozdravili a vyšli sme s iniciatívou, aby sa v záujme hlbšej spolupráce a koordinácie filozofickej práce založil Zväz filozofických spoločností socialistických krajín. Treba však hľadať formy pre ďalšie skvalitnenie tejto spolupráce a prehĺbenie kontaktov.

Snažili sme sa aj o to, aby sa nestratili kontakty s Medzinárodnou filozofickou organizáciou so sídlom v Paríži.

Väčšie úsilie sme vyvinuli pri nadväzovaní plodných kontaktov s českými filozofmi a vytvorili sme spoločnú Filozofickú spoločnosť ČSSR. Československá filozofická spoločnosť bola založená v júni 1973. Členmi jej výboru zo Slovenska sú: prof. Topolský ako podpredseda, ďalej ss. Bodnár, Hanzel, Šíma; náhradníkmi je s. Coufal a s. Hlávková je členkou revíznej komisie. Táto spoločnosť vystupovala už ako predstaviteľka čs. filozofov aj na XV. svetovom filozofickom kongrese vo Varne v septembri 1973. Možno povedať, že spolupráca s českými filozofmi sa dnes rozvíja po viacerých linkách a je vcelku veľmi dobrá.

Členská a organizačná konsolidácia SFS je však len jednou zo základných podmienok jej činnosti. To hlavné, k čomu uznesenia valného zhromaždenia výbor SFS zaväzovali a o čo sa aj výbor usiloval, bola otázka orientácie činnosti SFS v smere znovusformovania, správnej orientácie a konštruktívnej aktivizácie marxisticko-leninských síl slovenského filozofického frontu tak, aby mal v našej spoločnosti autoritu zodpovedajúcu jeho úlohám a poslaniu, aby bol účinným prostriedkom pri výstavbe našej socialistickej spoločnosti. Len za splnenia a splnenia tohto predpokladu môže SFS účinnejšie rozvíjať svoju činnosť. V tom je aj základný cieľ a zmysel prijatých uznesení Valného zhromaždenia SFS.

Ako vyzerá situácia v tomto smere?

S uspokojením možno konštatovať, že v súčasnosti sú už filozofické pracoviská vybudované tak, že sú schopné v podstate plniť svoje základné úlohy na poli pedagogickovýchovnom, propagandistickoagitačnom, ako aj vedeckovýskumnom. Rast počtu obhájených kandidátskych prác, značný počet habilitácií i niektoré obhajoby doktorských filozofických prác svedčia o odbornom skvalitnení nášho filozofického frontu. Značný počet mladých filozo-

fických pracovníkov, vedeckých aspirantov a asistentov tvorí základ pre ďalšie skvalitňovanie filozofického frontu. Zvýšené počty študentov filozofie doma i v zahraničí (najmä v ZSSR) nás oprávňujú optimisticky sa pozeráť do budúcnosti.

Napriek rôznym ťažkostiam a problémom, vďaka veľkému vypätiu a aktivite značnej časti filozofických pracovníkov rastie a skvalitňuje sa aj publikačná činnosť v oblasti filozofie. Svedčí o tom náš filozofický časopis, v ktorom najmä v poslednom roku badať značný nástup aj nových, najmä mladých autorov, ďalej odborné filozofické zborníky jednotlivých filozofických pracovísk a najmä už vydané a pre tlač pripravené knižné práce našich filozofov. Všetky tieto práce vychádzajú z marxizmu-leninizmu, budujú na teoreticko-metodologickej platforme marxizmu-leninizmu. Sú preniknuté úsilím pomôcť pri tvorivom rozvoji marxisticko-leninskej filozofie, pri odhaľovaní a prekonávaní antimarxistických a antisocialistických foriem ideológie, ako aj snahou pomôcť pri riešení problémov budovania a rozvoja našej socialistickej spoločnosti. Mnohé z nich znamenajú originálny prínos do rozvoja našej filozofie.

Na naše pomery nemalým počtom vystúpení aj ich kvalitou prispeli naši filozofi do rokovania XV. svetového filozofického kongresu vo Varne. Viaceré z týchto vystúpení vzbudili zaslúženú širšiu pozornosť a vyvolali sympatický ohlas. To všetko dokazuje, že vedeckovýskumná a publikačná filozofická práca neustrnula, ale vcelku úspešne napreduje a vytvára základ pre optimistický pohľad do budúcnosti. Významným pomocníkom v tomto smere je aj rast prekladov kvalitných marxisticko-leninských prác od zahraničných, najmä sovietskych autorov.

Ak zoberieme do úvahy propagandistickú, publikačnú činnosť našich filozofických pracovníkov, ich účasť na rôznych domácich i zahraničných konferenciách, sympóziách a pod., ich podiel na príprave rôznych rozhlasových a televíznych relá-

cií a verejnopolitickú činnosť vôbec, zaslúži si odbornofilozofická a politicko-ideologická aktivita nášho filozofického frontu vcelku hlboké uznanie. Škoda, že značná časť našich filozofických pracovníkov, najmä z pracovísk mimo Bratislavu, sa nezapája do vedeckovýskunnej a publikačnej činnosti primerane svojim kvalitám, objektívnym potrebám a možnostiam. V tomto smere má náš filozofický front ešte veľkú rezervu. Jej využitie si vyžaduje mimoriadnu, všestrannú pozornosť.

Všetko, čo sme spomenuli, znamená, že náš filozofický front po rozchode s antimarxistickými a antisocialistickými tendenciami a vplyvmi aj s ich nositeľmi v našich radoch sa neoslabil, ale potenciálne i aktuálne zosilnel. Sú všetky objektívne spoločenské i filozofické, ako aj subjektívneokádrové predpoklady pre to, aby ďalej silnel. Ich plné využitie sa stále viac realizuje, napriek kuvičím hlasom tých, ktorí si mysleli, že bez nich hrozí filozofickému frontu krach.

Teda z hľadiska toho, čo sa konkrétne urobilo a robí, by sme mohli byť spokojní. Nestretávame sa s nemarxistickými a antimarxistickými prejavmi v myslení, činnosti a produktoch našich filozofov, ani s otvorenou verejnou aktivitou tých, s ktorými sme sa museli rozísť, pretože oni sa ešte predtým rozišli s princípmi a cieľmi, ktoré sledujeme. Naopak, možno pozorovať rast úsilia a miestami aj pozoruhodné výsledky v marxisticko-leninskom prístupe a spracúvaní mnohých nastolených otázok a problémov. To nás však nesmie viesť k sebauspokojeniu, ani k poľavovaniu v náročnosti na odbornofilozofickú marxisticko-leninskú kvalitu riešenia problémov a na spoločenskopraktickú aktuálnosť a funkčnosť našej práce. Z tohto hľadiska sa natíska požiadavka hodnotiť náš filozofický front a všetky jeho práce nielen z hľadiska toho, čo sme urobili, ale aj z hľadiska toho, čo sme neurobili, ale sme mali a mohli vykonať, na čo sme zabudli, ale nemali zabudnúť, čo sme

taktné obišli, ale nemali obísť a podobne. Takto postavená otázka nás núti kriticky i sebakriticky sa zamyslieť nad našou činnosťou a dnešnou situáciou, aby sme mohli napredovať ešte úspešnejšie ako doposiaľ a sústreďovať vždy pozornosť na kvalitné riešenie kľúčových otázok a problémov, nevyhýbať sa nepríjemným problémom, prekonávať akékoľvek prejavy oportunistizmu, lúbivej politiky, taktizovania, populárnych postupov atď.

Ak sa z tohto hľadiska zamyslíme nad činnosťou výboru i samej SFS, musíme konštatovať, že sa nám naša činnosť nedarila vo viacerých smeroch tak, ako by to bolo možné a potrebné, že v ideologickej oblasti nie je všetko také vybojované a prebojované ako v politickej oblasti. Niekedy sa zdá, akoby aj rozchod s pravícou bol u niektorých z nás obmedzený iba na inštitucionálnu oblasť, bez príslušného premietnutia do oblasti ideologickej, morálnej i osobnej. Vcelku možno povedať, že sa nám nepodarilo úplne prekonať všetky formy oportunistizmu a plne zaktivizovať SFS ako celok, ani zvýšiť autoritu SFS v očiach jej členov i v očiach širokej verejnosti a inštitúcií našej spoločnosti tak, ako by to zodpovedalo jej úlohám a poslaniu. V porovnaní s inými podobnými inštitúciami, ako je napr. zväz spisovateľov, zväz výtvarníkov, zväz divadelníkov a pod., máme v tomto smere čo doháňať.

Nepodarilo sa nám v dostatočnej miere zorientovať členov SFS i filozofický front ako celok v smere kvalifikovanej ideologickej ofenzívy, najmä pokiaľ ide o dôsledné kritické a sebakritické vyrovnanie sa s prejavmi a vplyvmi nemarxistických ideologických, predovšetkým oportunistických a revizionistických názorov na filozofické myslenie, konanie i filozofickú produkciu v krízovom období.

Nepodarilo sa nám celkom ani organicky spojiť našu filozofickú aktivitu a jej produkty s aktuálnymi úlohami politiky strany, ako boli vytýčené predovšetkým v dokumente *Poučenie z krízového vývoja strany a spoločnosti po XIII.*

zjazdu KSČ a v záveroch XIV. zjazdu KSČ. Problematika nastolená Poučením... sa nedostatočne odráža v našej práci a produkcii, ak nechceme priamo povedať, že sa neraz aj obchádza. Vzniká tak dojem, akoby dokument *Poučenie...* pre filozofov neexistoval, alebo ako by to bol iba historický dokument, alebo dokument len pre iné oblasti. Našu filozofickú prácu neprenikli dostatočne bojové princípy a zásady marxisticko-leninskej ideológie a potreby ideologického boja vedeného z jej platformy a v jej záujme. V tejto súvislosti hádam nie je na škodu pripomenúť slová s. Bilaka, ktoré povedal na ideologickom pléne ÚV KSČ r. 1972: „Oportunizmus v praxi sa prejavuje všade tam, kde sa zaujíma pasívny postoj k línii strany... Oportunisticky si počína každý, kto je zmierlivý a liberálny voči buržoáznym názorom a proti malo-buržoáznym zvyklostiam, kto zásadové stranícke postoje rozdebuje, podkopáva a oslabuje.“ Myslíme, že aj v pozostatkoch oportunistizmu sú príčiny toho, že sa nedostatočne prechádza od základných analýz ku konkrétnej kritikej a sebakritikej analýze prejavov nemarxistického ideologického nánosu v prácach z krízového obdobia našej spoločnosti. Tieto resty z minulosti sa potom vracajú ako bumerang a negatívne pôsobia na rozmach a rozvoj konštruktívno-pozitívnej práce v rámci potrebného zvýšenia ideologickej ofenzívy. Prejavuje sa to potom v nedostatočnej miere kritiky a sebakritiky v našej práci, vo vzájomných vzťahoch a pod. Dôsledkom toho sú neraz prejavy alibizmu, rezervovaného, vypočítavého a neraz neúprimného stanoviska k problémom a ľuďom, kuloárne reči namiesto otvorenej výmeny názorov atď. Neraz sa preto stretávame skôr s kritikou kritiky a kritizujúceho, ako s kritikou aktuálnej problematiky. Výbor SFS sa domnieva, že tu niekde okrem iného budú príčiny značnej pasivity členstva i značného nezájmu o akcie výboru SFS.

Prejavilo sa to napr. aj v postoji člen-

stva k snahe výboru SFS rozprúdiť život našej spoločnosti formou prednášok a diskusií. Spočiatku sa začala práca v tomto smere relatívne dariť, najmä pokiaľ išlo o počet prednášok a účasť na nich. Horšie to už bolo s diskusiou a výmenou názorov. Nerozvíjali sa, alebo len zriedka. Postupne klesala aj účasť, až to nakoniec vyvrcholilo v tom, že napr. na námetovo a obsahovo zaujímavú prednášku s. Švihrana neprišiel nikto, ak, pravda, nepočítame pracovníkov FÚ SAV, ktorí si túto prednášku vypočuli ako kolegovia na vlastnom pracovisku.

Výbor SFS kriticky a sebakriticky analyzoval svoj podiel viny na tejto skutočnosti, pričom prebehla aj ostrá výmena názorov medzi jeho členmi. Kriticky sme sa vyjadrili aj na adresu tých členov výboru SFS, ktorí so zvolením súhlasili, ale na práci výboru sa ani minimálne nezúčastňovali. Uvažovalo sa o vhodnosti tým prednášok, o vhodnosti prednášateľov, o čase, mieste a pod. Obracali sme sa vo forme rôznych dotazníkov aj na členstvo, aby nám pomohlo konštruktívnym spôsobom riešiť niektoré situácie v tomto smere. Nijakých návrhov sme sa však nedočkali.

Táto skutočnosť nás núti postaviť si otázku, kde sú hlavné príčiny toho, že sa nám práca na zvýšení autority výboru spoločnosti, na aktivizácii členov spoločnosti a najmä na príslušnom zvyšovaní ideologickej, bojovej, kritickej ofenzívy celkom nedarila? Otázke zvýšenia ideologickej funkcie našej filozofie venujeme preto takú pozornosť, že vzhľadom na súčasnú situáciu ideologického boja medzi silami kapitalizmu a socializmu a vzhľadom na to, čo sa u nás v tomto smere odohrálo v krízovom období, ideologická funkcia filozofie vystupuje do popredia. Nie náhodou v tejto súvislosti na pléna ÚV KSČ o ideologických otázkach pripomenul s. Bilak, že v spoločenskovedných disciplínach treba „dôsledne prekonávať najmä tie nedostatky, ktoré súvisia s činnosťou revizionistov v krízovom období“, a že treba

„vychovávať a formovať socialistického človeka v nepretržitom boji proti buržoáznej ideológii a malomeštiackym predsudkom, prežitkom a škodlivým vplyvom minulosti“.

V tejto súvislosti si musíme postaviť otázku, či náš filozofický front je vo svojom celku dostatočne pripravený na priamu ideologickú protiofenzívu, na prechod do účinnej ofenzívy proti rôznym formám buržoáznej a revizionistickej ideológie aj v tom prípade, ak uvedené antimarxistické názory budú sprevádzané dočasnými ekonomickými úspechmi tej-ktorej kapitalistickej krajiny, či prechodnými neúspechmi tej-ktorej socialistickej krajiny. Nesmieme byť v tomto smere nepripravení a nevyrovnaní s rôznymi nemarxistickými názormi.

V čom sa prejavovali tieto vplyvy a v čom badať ešte občas ich stopy vo filozofickom myslení u nás?

Vieme, že dogmatizmus a stalinské porušovanie leninských zásad viedli k nihilistickému vzťahu k ideovému dedičstvu klasikov marxizmu i k tvorivému mysleniu vôbec. Preto samy komunistickej strane podľa vzoru XX. zjazdu KSSZ vyzvali prekonať tieto neduhy. Na tomto prúde kritiky a statočného hľadania napravo sa priživovali čoraz viac aj sily s inými stimulmi, ktoré sledovali celkom iné ciele a pod rúskom boja proti „stalinizmu“ bojovali vlastne proti leninizmu.

V mene boja proti dogmatizmu bojovali proti základným princípom, východiskám a ucelenému systému marxistickoleninskej filozofie.

V mene boja proti tomu, aby filozofia slúžbičkova propagande a denným praktikám, bojovali proti službe filozofie revolučnej praxi budovania socializmu, ktorú riadi a organizuje politika strany.

Na tomto základe vzniklo tzv. opozičné „kritické myslenie“ usilujúce sa o „obrodu“ a rozvoj tzv. autentického humanistického marxizmu ako odideologizovanej, sociálno-prakticky amorfnej teoreticko-kritickej

kej disciplíny bez vlastnej triednej tváre. Takto interpretovaný marxizmus, zredukovaný niekedy až na etický ideál, viacerí naši filozofi vyhlasovali za nezlučiteľný s dialektickým a historickým materializmom i jeho základnou problematikou, princípmi a východiskami. Takto zidealizovaný marxizmus slúžil ako základný prostriedok na kritizovanie a radikálne odmietanie marxizmu-leninizmu a reálneho socializmu, ktorý ľudia „kritického ducha“ vyhlásili za neskutočný, a na utopistickú projekciu a modelovanie „opravdivého“ socializmu. Ak pre hnutie pravice v oblasti politiky bolo charakteristické heslo o „demokratickom“ či „humánnom“ socializme, v oblasti filozofie to bolo heslo o „autentickom humánnom marxizme“. Jeho predstavitelia vyzývali k integrovanej opozičnej kritike proti integrovanej moci a hrali sa na teoretické centrum, ktoré je v opozícii voči politickoideologickému centru strany.

Tak prenikala do filozofického myslenia v krízovom období najmä antropologicko-subjektivistická a kabinetno-akademická interpretácia marxisticko-leninskej filozofie, spojená s princípom deproletarizácie a deideologizácie. Na jej základe sa potom mohla obchádzať otázka, že marxisticko-leninská filozofia je súčasne ideológiou roľníckej triedy a svetonázorom komunistických a robotníckych strán.

Na zdôvodňovanie takejto orientácie sa na jednej strane vyzdvihovala vraj triedna, ideologicky neutrálna pozitivistická, subjektivistická snaha „zvedečiť“ filozofiu formou opierania sa o empirické fakty, vzťahy, štruktúry a pod., o ich absolutizáciu, čo zákonite viedlo k zanedbaniu všeobecnoteoretických problémov.

Na druhej strane prišla vhod „neutrálna“ a protitriedna antropologicko-humánna orientácia na problematiku triedne neutrálneho človeka a subjektivity, zdôvodňovaná deformovaným poňatím Marxovho stanoviska praxe.

Obe tieto formy zdôrazňovania spomínanej interpretácie marxizmu, i keď ob-

sahovali niekoľko kladných podnetov, v podstate mali „obrodiť“ filozofiu formou jej „deideologizácie“ a „deproletarizácie“. Takto sa vytvárala odideologizovaná platforma tzv. otvoreného marxizmu, z ktorej bolo možné viesť „neideologické dialógy, uskutočňovať humánne zblíženie, robiť veľké kultúrne, vedecké a iné myšlienkové syntézy, krátko pracovať na „nadtriednom princípe humanizmu a vedy“, ktorý vraj ľudstvo zjednocuje, a vylúčiť princíp triednosti, ktorý vraj ľudstvo rozdeľuje a skutočnosť subjektivisticky mystifikuje. Pritom sa naši „progresivisti“ namiesto s klasikmi marxizmu-leninizmu stále viac radili s revizionistami typu Lefebvra, Kolakowského, Fischera, Garaudyho, Petroviča, Kangrgu a s rôznymi inými nepriateľmi marxizmu-leninizmu.

Marxisticko-leninskú orientáciu našej spoločnosti pokladali niektorí dokonca za spoločenské nešťastie, od ktorého sa človek, vedec, filozof bojujúci za hodnotný humanizmus musí čím skôr oslobodiť. Takto sa potom z našich úvah stále viac vytrácali problémy základnej filozofickej otázky a tvorivého rozvoja marxisticko-leninskej filozofie, problémy teórie odrazu, diktatúry proletariátu, ideologického boja, základne a nadstavby, objektívnej zákonitosti, objektívnej dialektiky a ontologickej predľudskej a mimoludskej skutočnosti vôbec. Namiesto nich sa nastoľovala a riešila problematika rôznych marxologických prúdov, frankfurtskej školy, juhoslovanského Praxisu a rôznych foriem buržoázných a revizionistických filozoficko-ideologických smerov. Z mnohých predtým veľmi bojových „marxistov“ — stalinovcov, nekritických obdivovateľov a veľkých nadšencov za danú situáciu sa stali nemilosrdní kritici a stúpenci veľkého odmietania všetkého, čo existovalo pod menom marxizmu-leninizmu, socializmu atď., alebo „pripomienkári“, resp. hanbliví marxisti a socialisti.

Praktická deštruktívna antisocialistická činnosť pravice u nás najpresvedčivejšie ukázala, že tzv. kontraideologická pozícia

je iba formou ideológie, ktorá je nepriateľská marxisticko-leninskej ideológii.

Žiaľ, ako je známe, výbor SFS ako celok v krízových rokoch nečelil týmto tendenciám, ustupoval pred nimi a v tomto zložitom období viac dezorientoval ako orientoval celý filozofický front. Svojimi viacerými akciami uvedené tendencie dokonca priamo podporoval a tlmočil.

Tieto známe skutočnosti spomíname preto, že už na minulom valnom zhromaždení a najmä v našej práci po ňom sme si vždy dostatočne neuvedomovali a potom sme sa ani dôsledne neriadili podľa toho, že pohľad do budúcnosti a pozitívno-konstruktívnu prácu pri tvorivom rozvoji marxisticko-leninskej filozofie nemožno optimálne uskutočňovať bez dôsledného principiálneho boja so spomínaným nánosom a bez úplného vyrovnania sa s jeho akýmkoľvek pozostatkami u nás. Táto požiadavka nie je zameraná na kádrovanie či zjatrovanie starých boľavých rán a pod. Je to otázka, ktorú nastoľuje prax nášho ďalšieho napredovania. Nie je nič škodlivejšie, ako sú pokusy o rôzne formy kompromisu, polovičaté riešenie problémov či prehliadanie všeličoho a zabúdanie na všeličo v tomto smere. Pohyb antikomunizmu, oportunizmu a revizionizmu je veľmi pružný a formy týchto buržoáznych ideológií sa neustále menia, rozširujú podľa situácie a predstavujú dnes veľmi širokú pestrú paletu, ktorú nemožno postihnúť okuliarmi, akými sme si zvykli pozeráť sa na tradičný antikomunizmus a revizionizmus. Preto je potrebné tento pohyb, jeho korene a rôzne prejavy ustavične sledovať, odhaľovať a principiálne, nekompromisne sa s nimi vyrovnávať. Lahostajnosť v tomto smere sa môže znovu kruto teoreticko-metodologicky, politicko-ideologicky a v neposlednom rade aj morálne vypomstiť.

Úloha SFS a filozofického frontu sa vôbec nedá odmyslieť od socialistických spoločenských osudov. Keďže však tieto osudy sú podmienené ideologickou marxisticko-leninskou vyspelosťou, z toho vy-

plýva, že úsilie byť marxisticky na úrovni je jedinou spoľahlivou oporou pri našom správnom hodnotení situácie z hľadiska správnych riešení problémov, ktoré nastoľuje. Ak sa chceme stať vplyvnou autoritou v súčasnom spoločenskom dianí — lebo zatiaľ ňou nie sme, i keď za tým subjektívne túžime a v mnohých smeroch sa o to aj prakticky usilujeme — nemôžeme túto povinnosť obchádzať. Keď nám ide o prestíž SFS, tým menej to môžeme robiť. To už netreba ani pripomínať.

Preto sa v tomto zmysle dnes zamýšľajme nad súčasnou situáciou, aktuálnymi i budúcimi úlohami našej SFS vôbec a jej členov osobitne.

Myslím, že bude potrebné, aby sme si uvedomili, že len vtedy budeme môcť našu činnosť správne teoreticky orientovať a prakticky realizovať, keď:

1. v otvorených principiálnych diskusiách ešte viac ujasníme, v čom je podstata marxizmu-leninizmu vôbec a jeho základnej disciplíny filozofie osobitne, a ako túto podstatu uplatňovať v prístupe k jednotlivým úlohám a problémom;

2. ak nie menej otvorene odhaliťme spôsoby prenikania, podstatu a korene rôznych foriem oportunizmu, revizionizmu xistických názorov v našom myslení a konaní a prekonáme ich;

3. keď prekonáme pozostatky a vplyvy rôznych foriem oportunizmu, revizionizmu a všelijakých prejavov malomeštiactva v našom konaní a v pracovno-ludských vzťahoch;

4. keď si ešte viac uvedomíme, že marxisticko-leninsky bojovať neznamená pasívne sa dívať, obchádzať pálčivé otázky a pod., ale pozitívno-konstruktívne pracovať, kriticky a sebakriticky otvorene odhaľovať a riešiť akútne, i keď osobne nepríjemné problémy;

5. musíme si uvedomiť, že bojovať proti týmto nedostatkom a neudhom treba nielen prakticko-politicky, ale predovšetkým teoreticko-ideologicky. Sama politická porážka nesprávnej intencie totiž nemusí byť a nikdy ani nebola úplnou porážkou.

Tá vždy vyjadrovala a aj dnes vyjadruje iba daný stav vecí. Aby bola porážka úplná, musí sa týkať teoretických základov zlej, „potmeľudskej“ praxe. Najbližšou úlohou SFS, jej vedenia i členstva musí byť preto poriadok medzi nami, na našom filozofickom fronte.

A zasa treba upozorniť, že ani to nie je úloha, ktorá sa týka iba našej dobrej či nedobrej vôle. Naopak, kvalitné realizovanie ďaleko presahuje hranice našej filozofickej spoločnosti. V referáte s. Bilaka na ideologickom pléne dňa 27. októbra 1972 sa o tom hovorí: „Ak sa má z nášho života vykynúť kariérizmus, pochlebníctvo, falošná kolektialita, nezodpovednosť

a narušovanie noriem občianskeho života, všetky nedostatky a nešváry, ktoré sa objavujú v ekonomike, vo výskume, vede, umení a inde, musí sa všade presadiť duch principiálnej kritiky.”

Kujme tohto ducha teda už teraz a nedovoľme, aby nám v budúcnosti z akýchkoľvek príčin prestal byť marxisticko-leninský kritický, útočný a ku všetkému, čo je antimarxistické alebo bojzlivé marxistické, neznášateľný. Lebo len „vdaka“ tomu, že nám v minulom období táto povinnosť unikla zo zreteľa, mohlo sa stať to, čo sa práve stalo, že sme totiž mnoho menej urobili, ako sme mali a mohli urobiť.

UZNESENIE VALNÉHO ZHROMAŽDENIA SFS KONANÉHO DŇA 14. A 15. FEBRUÁRA 1974

1. Valné zhromaždenie SFS schvaľuje prednesenú správu výboru SFS o svojej činnosti za uplynulé funkčné obdobie.

2. Valné zhromaždenie SFS schvaľuje správu revíznej komisie SFS a návrh rozpočtu na rok 1974.

3. Ukladá sa výboru SFS, aby pokračoval v plnení dlhodobých uznesení z minulého valného zhromaždenia a aby v pláne práce výboru a SFS konkretizoval a vo svojej činnosti realizoval závery ideologických plén ÚV KSČ i ÚV KSS a iných aktuálnych stranických dokumentov a viedol všetkých členov SFS k zvýšeniu teoreticko-filozofickej a ideologicko-politickej aktivity.

4. Ukladá sa výboru SFS, aby v nastávajúcom funkčnom období zameral svoju činnosť a usmerňoval činnosť SFS tak, aby jej členovia svojou činnosťou boli významným filozoficko-ideologickým príspevkom do prípravy XV. zjazdu KSČ.

5. Ukladá sa výboru SFS, aby hľadal a realizoval ďalšie účinné formy riadenia a prehlbenia spolupráce s odbočkami SFS v záujme ich všestrannej aktivizácie, roz-

šírenia ich členskej základne najmä z radov stredoškolských profesorov občianskej náuky a aby zvážil možnosti rozšírenia počtu odbočiek aj v Nitre a Košiciach.

6. Ukladá sa výboru SFS, aby v koncepcii svojej práce zvážil, rozpracoval a realizoval možnosti pre uskutočnenie nielen prednášok, ale aj monotematických seminárov k základným a aktuálnym filozofickým problémom aj za účasti českých filozofov, ďalej tematických besied, sympózií, vedecko-filozofických informácií a pod.

7. Ukladá sa výboru SFS, aby venoval mimoriadnu pozornosť ideovo-teoretickému rastu a upevňovaniu marxisticko-leninskej orientácie nastupujúcej generácie mladých filozofov.

8. Ukladá sa výboru SFS, aby nadviazal plodné kontakty a rozvíjal účinné formy spolupráce s inými vedeckými spoločnosťami SAV v záujme prehĺbovania teoreticko-metodologickej funkcie marxisticko-leninskej filozofie v jednotlivých vedných odboroch.